

Nr 222.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; given Stockholms slott den 17 april 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bilagda förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Förslag

till

lag

om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Häri genom förordnas som följer:

5 §.

Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder:
för manlig tjänst innehavare vid uppnådda sextiosju levnadsår och trettiofem tjänstår;

för kvinnlig tjänst innehavare vid uppnådda sextio levnadsår och trettio tjänstår;

dock att sådan rätt inträder:

a) för ämneslärarinna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna samt blindundervisningsanstalterna: vid femtiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

b) för yrkesinspektris: vid sextio levnads- och tjugu tjänstår;

c) för tjänsteman, som varit anställd vid beskickning eller konsulat i Ostasien eller Brasilien minst fem år, samt för mästrelots och lots: vid sextio levnads- och trettio tjänstår;

d) för provinsialläkare: vid sextiotvå levnads- och tjugu tjänstår;

e) för fyringenjör och verkmästare vid lotsstyrelsen, befälhavare å lotsverkets ångfartyg Vega, å lotsverkets ångfartyg anställd maskinist och uppbördsman, å fyrskepp anställd fyrmästare eller reservfyrmästare, fyrvaktare och befälhavare eller reservfyrvaktare, fyrvaktare samt fyrbiträde, övermontör, stationsmästare, maskinist och montör samt sluss-, bro-, kanal- och hamnvakter vid statens vattenfallsverk, betjante vid tullverkets kust- och gränsbevakning, gymnastiklärare, de vid blindundervisningsanstalterna anställda lärare ävensom beridare vid hingstdepå: vid sextiotvå levnads- och trettio tjänstår;

f) för förste provinsialläkare: vid sextiofem levnads- och tjugutre tjänstår;

g) för tjänstemän vid statens vattenfallsverk, anställda såsom över-

ingenjör vid kanalverk och driftingenjör vid kraftverk, för yrkesinspektör, för lärare vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, gymnastiska centralinstitutet, farmaceutiska institutet, tandläkarinstitutet, undervisningsanstalterna för barnmorskor, veterinärinstitutet, Chalmers tekniska institut, fria konsternas akademi, musikaliska akademiens konservatorium, skogshögskolan samt lantbruksinstitutet vid Ultuna och lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, för folkskolinspektör, för föreståndare och överassistenten vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, för avdelningsföreståndare vid statens skogs-försöksanstalt ävensom för statskonsulenter i olika grenar av lantbrukshållningen samt länsveterinärer: vid sextiofem levnads- och tjugufem tjänstår;

h) för läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår;

i) för bevakningspersonalen vid fängvårdsanstalterna, lotskapten, lotslöjtnant, överlots, å fast fyr anställd fyrmästare, uppbördsfyrvaktare, fyrvaktare och fyrbiträde, postvaktbetjante, följande till statens vattenfallsverk hörande tjänstemän, nämligen överingenjörssassistent, distriktsingenjör, kanalingenjör, kanalispektor, driftverkmästare, instrumentmakare, reparationsmästare, förman och maskinskötare, betjante vid tullverkets lokalförvaltning, skogsförvaltare och skogsvaktare vid universitetet i Uppsala, andra ämnes- och övningslärare vid statens läroverk än de under e) och g) särskilt angivna ävensom statsgeologer, lantbruksingenjörer och distriktslantmätare, förvaltande och bevakande personal vid skogsstaten samt föreståndare och skogsrättare vid statens skogsskolor, distriktschefer och distriktsingenjörer i väg- och vattenbyggnadsdistrikten ävensom observatorer, geodeter, kartografer, manliga ritare och gravörer vid rikets allmänna kartverk samt aktuarie, manliga ritare och gravörer vid sjökarteverket: vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår;

k) för chefen för lantbruksstyrelsen: vid sextiosju levnads- och tio tjänstår såsom chef för nämnda styrelse;

l) för byråchefen för lantbruksärenden i lantbruksstyrelsen och lantbruksakademiens sekreterare, tillika ledamot och sekreterare i styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet och ordförande i anstaltens nämnd: vid sextiosju levnads- och tjugufem tjänstår.

6 §.

Skyldighet att från tjänsten avgå inträder:

a) för innehavare av domarämbete vid fyllda sjuttio år eller, där han, efter att hava uppnått de i 5 § för rätt till hel pension stadgade

levnads- och tjänstår, oavbrutet under sex månader på grund av sjukdom varit och fortfarande finnes vara till tjänstgöring oförmögen;

b) för annan tjänstinnehavare vid uppnående av den i 5 § stadgade levnadsålder, Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från tjänsten avskeda, den myndighet obetaget att låta med avskedet anstå, där-est och så länge tjänstinnehavaren prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till fyllda sjuttio år;

c) för tjänstinnehavare, som icke uppnått den i 5 § stadgade levnadsålder, där han, efter att under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen;

d) för tjänstinnehavare, som träffats av olycksfall i tjänsten, där olycksfallet finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring.

Befinnes tjänstinnehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urständsat att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, och har sådan tjänstinnehavare tillika antingen, där enligt 5 § rätt till hel pension inträder vid sextiosju levnadsår, uppnått en levnadsålder av minst sextiofem år, eller, där enligt samma paragraf rätt till hel pension inträder vid sextiotvå år eller fråga är om läkare vid hospital eller asyl för sinnessjuka eller förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare, uppnått en levnadsålder av minst sextio år, eller, där fråga är om skogsförvaltare eller skogsvaktare vid universitetet i Uppsala, tjänstinnehavare inom den förvaltande eller bevakande personalen vid skogsstaten, föreståndare eller skogsrättare vid statens skogsskolor, betjante vid tullverkets lokalförvaltning eller de i 5 § i) omförmälda tjänstemän vid lotsverket, rikets allmänna kartverk, sjökarteverket och statens vattenfallsverk, uppnått en levnadsålder av minst sextiotre år, eller ock, där fråga är om yrkesinspektris, mästerylots eller lots, uppnått en levnadsålder av minst femtioåtta år, äge Konungen, uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklara sådan tjänstinnehavare skyldig att från tjänsten avgå.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling; dock att för skogsförvaltare eller skogsvaktare vid universitetet i Uppsala, vilken vid tidpunkten för lagens ikraftträdande innehar tjänsten, de ändrade stadgandena, såvitt honom angår, icke skola gälla, där han ej inom ett år efter samma tidpunkt anmäler, att de må vinna tillämpning å honom.

---

*Utdrag av protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för ecklesiastik- och jordbruksdepartementen anmälde chefen för finansdepartementet, statsrådet Vennersten uppkommen fråga om ändring i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Enligt 1 § i pensionslagen tillkommer rätt till pension vid avgång från tjänst, med vissa i lagen stadgade undantag, envar ordinarie innehavare av civil tjänst med lön å stat, som blivit fastställd av Konungen och riksdagen. Rätt att komma i åtnjutande av hel pension inträder enligt 5 § för manlig tjänst innehavare vid uppnådda sextiosju levnadsår och trettiofem tjänstår; dock att sådan rätt inträder för, bland andra, tjänste-

män och betjante vid den lokala skogsförvaltningen vid sextiofem levnads- och trettiofem tjänstår. Befinnes tjänstinnehavare vara av sjukdom eller minskad arbetsförmåga urständsat att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden och har sådan tjänstinnehavare tillika antingen, där enligt 5 § rätt till pension inträder vid sextiosju levnadsår, uppnått en levnadsålder av minst sextiofem år, eller, där fråga är om tjänstinnehavare vid den lokala skogsförvaltningen, uppnått en levnadsålder av minst sextiotre år, äger, jämlikt 6 §, Konungen, uppå därom av vederbörande myndighet gjord framställning, förklara sådan tjänstinnehavare skyldig att från tjänsten avgå. Därvid skall, i händelse den för hel pension stadgade tjänstaldern icke uppnåtts, pensionen utgå med avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet tjänstår. Uppgå tjänståren ej till tio, förekommer dock ej pensionsrätt.

För skötseln av de skogar, vilka tillhöra universitetet i Uppsala, äro anställda en skogsförvaltare och nio skogvaktare. Av dessa tillsätts skogsförvaltaren av kanslern för rikets universitet och skogvaktarna av mindre konsistoriet. De hava lön på stat, som, sedan den antagits av riksdagen, Kungl. Maj:t den 13 juni 1908 fastställt att gälla från och med år 1909. I sammanhang med statens fastställande stadgade Kungl. Maj:t i kungörelse berörda den 13 juni, i överensstämmelse med riksdagens därom fattade beslut, att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom, med visst undantag, i fråga om rätt till pension skulle gälla vad i pensionslagen vore föreskrivet vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvitt anginge innehavare av befattning, som därefter tillträdde, vid tillträdet av befattningen.

Statskontoret.

Sedan skogvaktaren vid universitetet i Uppsala Erik Fredrik Berglund, vilken erhållit avsked från sin befattning med utgången av år 1914 och vid nämnda tidpunkt uppnått sextiosex levnads- och trettiotre tjänstår, hos Kungl. Maj:t gjort framställning om erhållande av pension, har statskontoret, som hörts över ansökningen, i utlåtande den 25 januari 1915 förklarat sig anse Berglund vara enligt pensionslagen berättigad till avkortad pension.

På förekommen anledning har härefter statskontoret anbefallts avgiva utlåtande rörande den ändring av pensionslagen, som, under förutsättning att lagen i sin nuvarande lydelse ej ansåges vara tillämplig å skogsförvaltare och skogvaktare vid universitetet i Uppsala, erfordrades för att nämnda befattningshavare skulle bliva i pensionshänseende likställda med tjänstinnehavare vid skogsstaten.

Den 26 mars 1915 har statskontoret avgivit utlåtande av följande lydelse:

»Då skogsförvaltar- och skogsvaktarbefattningarna vid universitetet i Uppsala äro uppförda med lön å den stat för universitetet, som godkändes av 1908 års riksdag och fastställdes genom beslut den 13 juni samma år, torde icke kunna råda något tvivel därom, att lagen angående civila tjänst-innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 är redan i sin nuvarande lydelse tillämplig å innehavarna av nämnda befattningar. Däremot kan det visserligen icke anses lika uppenbart, att dessa befattningshavare äro att hänföra till 'tjänstemän och betjante vid den lokala skogsförvaltningen', för vilka lagen föreskriver en pensionsålder av 65 år i stället för 67 år såsom den i regeln gällande. I fråga härom tillåter sig statskontoret erinra, hurusom, sedan i det förslag till pensionslag, som i betänkande den 7 november 1902 framlades av den civila pensionskommittén, använts uttrycket 'tjänstemän och betjante vid skogsstaten', i den till riksdagen i ämnet avlåtna propositionen däremot kommit till användning det uttryck, som sedermera återfinnes i den promulgerade lagen, eller 'tjänstemän och betjante vid den lokala skogsförvaltningen'. Såvitt statskontoret kan finna har för denna förändring icke anförts något skäl; motivet torde emellertid vara att söka i en strävan att vinna överensstämmelse med det av kommittén icke heller använda, men i propositionen upptagna uttrycket 'betjante vid tullverkets lokalförvaltning'. Vål får alltså antagas, att med uttrycket 'den lokala skogsförvaltningen' avsågs detsamma som skogsstaten, helst som vid tiden för utarbetande av förslaget till pensionslag man näppe-ligen hade anledning förmoda, att befattningshavare vid annan skogsförvaltning än den under domänstyrelsen lydande skulle komma att beröras av lagens bestämmelser. Så blev emellertid snart nog fallet med befattningshavarna vid nu ifrågavarande lokala förvaltning av de Uppsala universitet tillhöriga skogar; och uteslutet är ju icke heller att bestämmelserna i lagen framdeles kunna komma till tillämpning även å vissa andra delar av den lokala skogsförvaltning, som icke lyder under domänstyrelsen, såsom vid Strömsholms hingstdepå, vid uppfostringsanstalten å Bona, vid Karlsborgs fästning m. m. Under sådana förhållanden och med hänsyn ej mindre därtill, att samma skäl, som föranlett till lägre pensionsålder för personalen vid statens under domänstyrelsens förvaltning ställda skogar, uppenbarligen måste anses föreligga för liknande bestämmelser i fråga om den övriga i statens tjänst anställda skogsbevakningspersonalen, än även därtill, att uttrycket 'den lokala skogsförvaltningen', vilket icke såsom uttrycket 'skogsstaten' är en officiell benämning på de under domänstyrelsen lydande revirförvaltningarna, icke synes statskontoret utgöra hinder för att dit hänföra nu ifrågavarande skogsförvaltningspersonal vid universitetet i Uppsala, anser sig statskontoret kunna vidhålla den uppfattning i

saken, som ligger till grund för statskontorets utlåtande den 25 januari 1915 angående Berglunds pensionsrätt. Till stöd härför torde även kunna åberopas den omständigheten, att då ifrågavarande personal år 1908 genom att upptagas med lön å universitetets stat fick rätt till pension enligt bestämmelserna i den civila pensionslagen, ifrågasattes icke någon ändring av lagens bestämmelser för nämnda personals vidkommande. Statskontoret håller alltså före, att den civila pensionslagen i sin nuvarande lydelse kan anses innehålla föreskrift om en pensionsålder av 65 år för nu ifrågavarande personal.

Skulle denna uppfattning emellertid befinnas icke kunna godtagas, synas för ändamålets vinnande ändringar böra vidtagas i 5 och 6 §§ av pensionslagen. I förstnämnda paragraf torde uti mom. i) efter orden 'betjante vid tullverkets lokalförvaltning' insättas orden 'skogsförvaltare och skogsvaktare vid universitetet i Uppsala' samt i stället för orden 'den lokala skogsförvaltningen', vilka efter nyssnämnda tillägg icke lämpligen kunna kvarstå oförändrade, böra insättas orden 'den under domänstyrelsen lydande lokala skogsförvaltningen'. I 6 § sista stycket torde orden 'tjänstinnehavare vid den lokala skogsförvaltningen' böra förändras till 'skogsförvaltare eller skogsvaktare vid universitetet i Uppsala eller tjänstinnehavare vid den under domänstyrelsen lydande lokala skogsförvaltningen'. I sammanhang därmed torde böra föreskrivas, att förändringarna skola träda i kraft omedelbart efter utfärdandet av de nya stadgandena, men att nuvarande bestämmelser dock fortfarande skola gälla för dem bland ifrågavarande personal, vilka icke före viss tidpunkt anmäla, att de önska få de nya bestämmelserna på sig tillämpade.»

Departementschefen.

Det motiv, som anförts för principen att befattningshavare för lokal skogsskötsel skall äga rätt till pension vid tidigare levnadsår än andra civila tjänstinnehavare i allmänhet, eller hans kroppsligen mera ansträngande verksamhet, lär uppenbarligen kunna åberopas jämväl för skogsförvaltare och skogsvaktare vid universitetet i Uppsala. Vad angår den förstnämnde, vilken med avseende å tjänsteställning anses jämställd med jägmästare,¹ äro hans forstliga åligganden i stort sett desamma som en jägmästares inom ett revir; han kan t. o. m. anses hava en så till vida mera krävande tjänst än en jägmästare, som universitetets skogar äro fördelade på tre län och ett flertal statsskogsrevir. Skogsvaktarna skola enligt för dem utfärdad in-

¹ Se kungl. brevet den 24 september 1858, enligt vilket skogsförvaltare, därest han undergått de för kompetens till överjagartjänst (nu = jägmästartjänst) stadgade prov, ägde rätt att beräkna tur- och befordringsrätt inom skogs- och jägeristaten i likhet med de inom länet anställda överjagare.

struktion, var inom sin bevakningstrakt, handhava den närmaste tillsynen över universitetsskogarna och de göromål, som härvid åligga dem, sammanfalla i huvudsak med kronojägarnas.

För att ifrågavarande befattningshavare skola komma i åtnjutande av tidigare pensionsrätt, torde emellertid tillägg behöva göras i pensionslagen. Statskontorets åsikt, enligt vilken det i lagens 5 § använda uttrycket »tjänstemän och betjante vid den lokala skogsförvaltningen» kunde anses omfatta jämväl skogsförvaltaren och skogvaktarna vid universitetet i Uppsala, kan jag av här nedan angivna skäl icke dela. I det lagförslag av pensionskommittén, som ligger till grund för pensionslagen, användes i 5 § uttrycket »tjänstemän och betjante vid skogsstaten»; i förslaget 6 §, som motsvaras av 6 § i pensionslagen, förekom icke något stadgande, som särskilt hade avseende å dem. I utlåtande över lagförslaget erinrade statskontoret beträffande sistnämnda paragraf om kungörelsen den 29 november 1889 angående villkoren för åtnjutande av de från 1890 års början fastställda nya löneförmåner för tjänstemän och betjante vid skogsstaten, enligt vilken kungörelse vederbörande myndighet ägde rätt att giva skogstjänsteman eller skogsbetjänt avsked vid tidigare levnads- och tjänstålder med rätt till pension, och i sammanhang därmed hemställde statskontoret, att i 6 § måtte stadgas skyldighet under vissa förutsättningar för »vid den lokala skogsförvaltningen anställd tjänsteinnehavare» att avgå från tjänsten vid tidigare levnads- och tjänstålder. De citerade orden äro uppenbarligen icke avsedda att innebära annat än motsvarande uttryck i den återopade kungörelsen och de synas hava valts på grund av deras överensstämmelse med ett av generaltullstyrelsen i dess utlåtande över kommitténs lagförslag i annat sammanhang föreslaget uttryck »betjante vid tullverkets lokalförvaltning». I Kungl. Maj:ts till riksdagen avgivna förslag till pensionslag blev i 6 §, allenast med en redaktionell jämkning, statskontorets hemställan godtagen och i anslutning härtill blevo de av kommittén i 5 § föreslagna orden »tjänstemän och betjante vid skogsstaten» ändrade till »tjänstemän och betjante vid den lokala skogsförvaltningen». De nya uttrycken godkändes av riksdagen och förekomma såsom förut nämnts i pensionslagen. Att för övrigt orden »den lokala skogsförvaltningen» åtminstone icke avsiktligt använts för att däri inbegripa jämväl ifrågavarande befattningshavare ådagalägges därav, att vid pensionslagens utfärdande berördes de över huvud taget icke av dess bestämmelser; pensionsrätt tilldelades dem, såsom redan förut framhållits, först från och med år 1909, därigenom att de från och med nämnda år fingo lön å universitetets stat. Härvid torde frågan om tiden för inträdet av deras pensionsrätt ej hava varit föremål för beaktande.

I fråga om det sätt, varpå ändringarna i pensionslagen böra genomföras, synes statskontorets förslag kunna godtagas. Ändringarna torde böra träda i kraft omedelbart efter utfärdandet. Då skyldighet att underkasta sig de nya bestämmelserna icke kan anses förefinnas för dem, som vid deras ikraftträdande innehava ordinarie tjänst av ifrågavarande slag, torde i särskilt övergångsstadgande böra föreskrivas, att bestämmelserna icke skola gälla för dem, med mindre de inom förelagd tid anmäla sin önskan att ingå på desamma. Nämda tid torde i överensstämmelse med 18 § a) pensionslagen böra bestämmas till ett år efter bestämmelsernas ikraftträdande.

Sedan departementschefen härefter uppläst ett i enlighet med ovan angivna grunder avfattat förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att antaga nämnda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bil. litt. — — — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.